

Vår dato 27.09.2021	Vår referanse 2021/1316-2	Deres/tidl. referanse 2019/280-14/FD V 3/MIHA
-------------------------------	-------------------------------------	---

Til
Forsvarsdepartementet

Att:

Merknader til forslag om revisjon av lov om disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker

Innledning

Etterretningstjenesten viser til arbeidsgruppens rapport av 1. mars og Forsvarsdepartementets høringsbrev av 24. juni d.å. Etterretningstjenesten vil med dette levere inn merknader til høringsforslaget.

Etterretningstjenesten stiller seg bak arbeidsgruppens vurdering om at det foreligger et påtrengende behov for revisjon og modernisering av dagens regelverk. Det har både skjedd en omfattende utvikling i den militære strukturen i Forsvaret og vesentlige endringer i Forsvarets oppgaveportefølje i de senere år. I tillegg har Norges internasjonale rettslige forpliktelser utviklet seg med tiden og medført ulike plikter for staten innenfor både menneskerettighetene og personvern. Samlet sett innebærer dette et reelt behov for modernisering og endringer i lovverket for å tilpasse det til dagens forsvar og gjeldende rett.

Disiplinærsaker og fagforvaltning

Nedleggelse av Generaladvokatembetet og integrering av militære straffesaker i den ordinære påtalemyndigheten er en reform som av en rekke årsaker burde vært gjennomført for mange år siden. Etterretningstjenesten støtter forslaget om nedleggelse av Generaladvokatembetet og er enig med arbeidsgruppen i at oppgavene knyttet til disiplinærsaksbehandling, spørsmål om sporvalg og generell disiplinærrettslig rådgivning kan legges til Forsvarets militærjurister. Slik det fremgår på side 103 i utredningen, spiller det ingen rolle om den juridiske rådgiveren er sivil eller militær.

UGRADERT: Ugradert

Postadresse:
Postboks 193
Alnabru Bedriftssenter
N-0614 OSLO

Besøksadresse:
Lutvannsveien 60
N-0616 OSLO

Sivil telefon/telefaks:
+47 23 09 40 00
+47 23 09 44 66
Militær telefon/telefaks:
0510 4000 / 0510 4466

E-post/Internett:
post.etterretningstjenesten@mil.no
www.forsvaret.no
Organisasjonsnummer:
NO 974 7892 21

2021/1316-2

Det bør utvises varsomhet med å omorganisere en allerede velfungerende ordning der dagens militærjurister er plassert i operative staber og fungerer som juridiske rådgivere for de respektive militære sjefer. Det operasjonelle fokuset må ikke gå på bekostning av de disiplinære sakene og det bør gjøres konkrete vurderinger i de aktuelle avdelinger om det blir behov for nyttilsetninger som følge av endret portefølje. Primærfunksjonen bør fremdeles være innenfor operasjonell rett, men dette kan naturligvis kombineres på et adekvat nivå.

Videre vises det til forslaget om å opprette et juristkorps – én militærjuristtjeneste – som samler juristene i Forsvaret. Etterretningstjenesten mener militærjuristene fremdeles bør være organisert i kommandostrukturen til den militære sjef som vedkommende jurist rådgir. Etterretningstjenesten mener derfor at en omfattende omorganisering av militærjuristene tilsvarende Forsvarets tros- og livssynskorps (FTLK) må unngås, og at dagens ordning heller bør videreføres. Etterretningstjenesten ser at det kan oppstå et faglig behov for et felles fora der militærjuristene kan diskutere saker med hverandre slik at blant annet sanksjonene holdes på relativt likt nivå på tvers av grenene. Denne funksjonen kan fint ivaretas av Forsvarsdepartementet som allerede har fagansvaret for dagens militærjurister.

I alle tilfeller kan ikke Etterretningstjenesten inngå i en slik felles militærjuristtjeneste av prinsipielle grunner og av skjermingshensyn. Virksomhetens karakter og rollen som nasjonal sektorovergripende utenlandsetterretningstjeneste, og den særskilte kontrollmodell som gjelder for tjenesten, krever juridiske rådgivere som både formelt og reelt er integrert i tjenestens kommandostruktur, organisasjonsstruktur og prosesser. Sakene i E-tjenesten er skjermet og kan ikke deles med andre militærjurister utenfor tjenesten. Å løfte juristene ut av tjenesten vil medføre en risiko for svekket rettssikkerhet for de som berøres av etterretningsvirksomheten. Etterretningstjenesten ser ingen annen løsning enn at den aktuelle rådgivningsfunksjonen ivaretas innad i organisasjonen da tjenesten selv besitter nødvendig kompetanse til å kunne utføre de aktuelle oppgavene.

Etterretningstjenesten foreslår derfor at ordlyden i ny forskrift om disiplinærordning i Forsvaret § 92 første ledd, første punktum omformuleres. Prinsipalt anmodes det om å stryke «og er tilsatt i en særskilt utpekt militærjuristtjeneste i Forsvaret», basert på ovennevnte redegjørelse. Alternativt bes det om å innta «(...)bortsett fra juristene i Etterretningstjenesten som svarer direkte til Sjef Etterretningstjenesten».

Foreleggingsplikt for påtalemyndigheten

Det følger av arbeidsgruppens forslag til forsvarsloven § 70 første ledd at «Forhold som kan kvalifisere til straff, skal etter nærmere retningslinjer fra riksadvokaten forelegges påtalemyndigheten for avgjørelse om det skal iverksettes etterforskning». Ordlyden er svært vidtspennende. Det er uklart hvilke rettssubjekter og hva slags type handlinger som er ment å omfattes av ordlyden, herunder hvilke typer saker som kvalifiseres til foreleggings saker. Hvis forsvarsloven § 2 skal regulere hvem § 70 skal gjelde for, innebærer det i så fall at den kun

2021/1316-2

gjelder for tjenestepliktige ettersom det ikke er nærmere fastsatt at den gjelder for sivilt tilsatte, jf. § 2 (4) jf. (1). De fleste ansatte i Etterretningstjenesten er sivilt tilsatt og tjenestens ansatte vil derfor ikke utgjøre kjernen for den aktuelle bestemmelsen.

Arbeidsgruppen kommenterer ikke hva som naturlig burde være en nedre grense for foreleggingsplikten, og dette skaper lite forutsigbarhet for forsvarsgrenene og deres militære sjefers handlingsrom. Etterretningstjenesten stiller spørsmål ved at dette forholdet uten videre overlates til Riksadvokaten å avgjøre, da det er lang historisk tradisjon for at militær sjef i kraft av sin kommandomyndighet har hatt stor grad av tillit og skjønn til å kunne beslutte hvordan det skal reageres i ulike saker innad i vedkommende sjefs avdeling. Unntaket har selvfølgelig vært grove eller alvorlige overtredelser av straffelovgivningen. Arbeidsgruppen skriver selv på side 18 at straff bare bør brukes der andre sanksjoner ikke finnes eller åpenbart ikke vil være tilstrekkelig. En slik tilnærming gir militær sjef relativt vidt skjønn til å avgjøre hvordan en sak skal sanksjoneres og er i tråd med uttalelsene i NOU 2003 : 15 - Fra bot til bedring.

I arbeidsgruppens utredning på side 130 fremgår det en viss indikasjon på hvilke sakstyper som skal inngå i foreleggingsplikten, altså mer alvorlige ulykker, promillekjøring, vold og gjentatte eller alvorlige seksuallovbrudd – saker som i større grad angår allmennhetens interesser. Etterretningstjenestens operasjoner og saker generelt er skjermet, herunder også for allmennheten.

Det kan tenkes situasjoner der Etterretningstjenesten vil måtte begå handlinger som omfattes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i norske straffebud, jf. Prop. 80 L (2019-2020) på side 209. Disse sakene har stor skjermingsmessig verdi og vil ikke kunne deles med utenforstående. Det kan etter vår oppfatning ikke ha vært hensikten at denne typen saker skal fremlegges for påtalemyndigheten for påtalemessig vurdering.

Til sist foreslås det i § 70 tredje ledd at det skal innføres en samrådsplikt med påtalemyndigheten i saker der det er grunn til å anta at både straff og refselse kan være en aktuell reaksjon mot samme forhold. Ordlyden er formulert som en plikt i den forstand at disiplinærmyndigheten (herunder den aktuelle militære sjef) «må» sammen med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, disiplinært eller begge deler. Arbeidsgruppen skriver deretter på side 131 at det i praksis vil være naturlig at militær sjef vurderer spørsmålet om foreleggelse i samråd med militærpolitiet (som ikke har påtalemyndighet). Her er det vanskelig å forstå hva som er ment, og dette taler for at det bør gjøres en opprydning i formålet bak bestemmelsen. Av skjermingshensyn kan ikke Etterretningstjenesten inngå i denne samrådsplikten. I alle tilfeller og samlet sett taler ovennevnte forhold for at Etterretningstjenesten må unntas forsvarsloven § 70 i sin helhet.

Ny bestemmelse om behandling av personopplysninger

Det vises til forslaget om å erstatte forsvarsloven § 7 med ny en ny bestemmelse for behandling av personopplysninger, forsvarsloven § 57 a. I følge ordlyden kan Forsvaret «innhente og behandle personopplysninger (...) når det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her». Det er uklart om bestemmelsen skal gi behandlingsgrunnlag til samtlige oppgaver som Forsvaret har etter forsvarsloven, inkludert saker om bistand til politiet etter forsvarsloven § 60 a, eller om det kun skal være et behandlingsgrunnlag i saker knyttet til tjenesteplikt/disiplinærsaker. Dette bør for ordens skyld presiseres i lovforarbeidet.

Videre stiller Etterretningstjenesten spørsmål ved hvorfor forsvarsloven § 7 annet ledd ikke videreføres i ny § 57 a. Annet ledd gir tydelig hjemmel til å innhente personopplysninger fra offentlige registre, et hjemmelsgrunnlag som ikke fremgår i den nye bestemmelsen. Det bør undersøkes om Forsvaret mister et viktig hjemmelsgrunnlag ved å ikke videreføre denne adgangen i den nye bestemmelsen.

Endringer i lov om militær politimyndighet

Etterretningstjenesten støtter forslaget om å kodifisere gjeldende rett på området og er svært positiv til forslaget om å lovfeste konkrete vurderingsmomenter i hva som ligger i umiddelbar nærhet til militært område. Etterretningstjenesten mener de opplistede momentene fremstår som fornuftige, hensiktsmessige og i tråd med gjeldende praksis.

Nils Andreas Stensønes

Viseadmiral

Sjef Etterretningstjenesten